

Sygn. akt I ACa 55/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grzegorz Krężolek
Sędziowie:	<u>SSA Piotr Rusin</u> SSA Barbara Górczanowska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Banku (...) SA w W.

przeciwko P. H.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 18 września 2012 r. sygn. akt I C 2262/11

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i II w ten sposób, że powództwo oddala i zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanego kwotę 7.217 zł (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem kosztów procesu;**
- 2. zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanego kwotę 800 zł (osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;**
- 3. nakazuje pobrać od strony powodowej Banku (...) SA w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 15.729 zł (piętnaście tysięcy siedemset dwadzieścia dziewięć złotych) tytułem opłaty sądowej od apelacji, od której pozwany został zwolniony.**

Sygn. akt. I ACa 55/13

Uzasadnienie wyroku

Sądu Apelacyjnego w Krakowie Wydział I Cywilny z dnia 6 marca 2013 roku

Wyrokiem z dnia 18 września 2012 roku Sąd Okręgowy w Krakowie zasądził od pozwanego P. H. na rzecz strony powodowej Banku (...) SA w W. kwotę 91.341, 25 CHF (dziewięćdziesiąt jeden tysięcy trzysta czterdzieści jeden franków szwajcarskich 25/100) wraz z umownymi odsetkami w wysokości 1,8 krotności stopy odsetek ustawowych liczonych od dnia 22 września 2011 roku do dnia zapłaty, zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na jego ograniczoną odpowiedzialność do należącej do pozwanego własności nieruchomości - lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość położonego w K. przy ul. (...) numer lokalu (...), objętego księgą wieczystą numer (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy dla Krakowa – Podgórze w Krakowie (pkt I); nadto zasądził od pozwanego P. H. na rzecz strony powodowej Banku (...) SA w W. kwotę 23 746 zł (dwadzieścia trzy tysiące siedemset czterdzieści sześć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt II).

Za podstawę orzeczenia Sąd Okręgowy przyjął następujące okoliczności:

Źródłem przedmiotowego zadłużenia jest umowa kredytu hipotecznego nr (...) - (...) z dnia 20 grudnia 2004 roku, którą M. R. zawarła z poprzednikiem prawnym strony powodowej - bankiem (...) S.A w K.. Na jej podstawie bank udzielił kredytobiorczyni kredytu w kwocie 77.235,02 CHF na zakup lokalu przy ul. (...) w K.. Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest wpisana na pierwszym miejscu hipoteka zwykła w wysokości 77.235,02 CHF oraz hipoteka kaucyjna do kwoty 41.800 CHF na rzecz strony powodowej na wskazanej wyżej nieruchomości, którą następnie nabył od kredytobiorczyni pozwany. Zgodnie z umową kredytu zawiadomienie o umowie kredytu i wymagalności zadłużenia, wezwania do zapłaty, będą wysłane przez bank listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru na adres kredytobiorcy określony w umowie lub zawiadomieniu o zmianie adresu. Odmowa przyjęcia przez kredytobiorcę lub dwukrotna adnotacja poczty „nie podjęto w terminie” (awizo) wywołuje skutki doręczenia. Skutki doręczenia wywołuje również doręczenie pisma dorosłemu domownikowi. Bank pozostawia w aktach umowy pismo ze skutkiem doręczenia, jeżeli kredytobiorca nie zawiadomi Banku o zmianie swojego adresu i nazwiska, a wysłane zawiadomienie wróci z adnotacją „adresat nieznan” lub temu podobną (§ (...) umowy). W umowie kredytowej jako adres zamieszkania kredytobiorcy wskazano – K. ul. (...).

Pismem z dnia 23 marca 2010 roku bank (...) S.A. wypowiedział kredytobiorczyni umowę z powodu braku spłaty zadłużenia przeterminowanego, za wypowiedzeniem, którego okres wynosił 30 dni od daty otrzymania pisma. Jako kwotę zadłużenia przeterminowanego wskazano 1.169,78 CHF w tym kapitał 628,72 CHF, odsetki 541,06 CHF, a saldo zadłużenia całkowitego 71.575,43 CHF. Pismo to zostało adresowane do kredytobiorczyni na wskazany w umowie adres i zostało w dniu 29 marca 2010 roku zwrócone z adnotacją poczty „adresat wyprowadził się”. Pismem z dnia 8 września 2010 roku Bank skierował do M. R. na wskazany adres ostateczne wezwanie do zapłaty wskazując jako kwotę zadłużenia 75.549,15 CHF w tym 71.017,14 CHF kapitału. Przesyłka wróciła do nadawcy po dwukrotnym awizowaniu. Pismem z dnia 8 września 2010 roku, doręczonym 14 września 2010 r., powodowy bank zawiadomił pozwanego o wypowiedzeniu umowy kredytu hipotecznego M. R. i wezwał go - jako dłużnika rzeczowego - do zapłaty kwoty 75.549,15 CHF w tym 71.017,14 CHF kapitału. Pismem z dnia 30 listopada 2010 roku (doręczonym w dniu 2 grudnia 2010 roku) Bank ponownie wezwał go do zapłaty wskazując jako kwotę zadłużenia 78.823,83 CHF w tym 71.017,14 CHF kapitału. Na skutek wezwania P. H. podjął próbę negocjacji spłaty zadłużenia. Ostatecznie pozwany w styczniu 2011 r. wpłacił jedynie 1000 zł na poczet zadłużenia, a strony nie zawarły umowy dotyczącej odroczenia płatności należności z tytułu kredytu.

W dniu 22 września 2011 roku Bank (...) S.A w W. wystawił przeciwko M. R. bankowy tytuł egzekucyjny na kwotę 91,341,25 CHF (71.017,14 CHF – kapitał; 20.324, 11 CHF - odsetki liczone od dnia 28 grudnia 2009 roku do dnia 21 września 2011 roku). Postanowieniem z dnia 2 marca 2012 roku sygn. akt. I Co 318/12/S Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieście w Krakowie nadał przedmiotowemu b.t.e. klauzulę wykonalności.

Zgodnie z harmonogramem spłat miesięczna rata kredytu rozłożonego na 30 lat wynosiła 348,01 CHF, co przy założeniu regularnych spłat powodowałoby, iż kapitał do spłaty na grudzień 2009 wynosiłby 70.039,70 CHF. Od grudnia 2009 roku M. R. nie dokonywała żadnych wpłat na poczet spłaty tak kapitału jak i odsetek kredytu, stąd od 25 maja 2010 roku zaczęto od niespłaconego kapitału naliczać odsetki jak od zadłużenia przeterminowanego, dotąd naliczane były odsetki umowne zgodnie z § (...) umowy tj w wysokości sumy stawki LIBOR dla terminów 6 –

miesięcznych i marży w wysokości 2,60 %. Na dzień wniesienia pozwu wysokość zadłużenia wynosiła zatem 71.017,14 CHF a odsetki 20.324,11 CHF.

W przytoczonym stanie faktycznym Sąd I instancji dokonał rozważań w oparciu o art. 65 ust. 1, art. 72, art. 73, 78 i 102 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, wskazując, że pozwany jako dłużnik hipoteczny odpowiada za zobowiązanie dłużniczki osobistej M. R. wobec powodowego banku. Pomędzy stronami sporną kwestią była wymagalność należności wobec dłużnika osobistego oraz prawidłowość wyliczenia odsetek. W ocenie Sadu Okręgowego strona powodowa w sposób należyty wykazała istnienie swojej wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, zaś podnoszone przez pozwanego zarzuty nie zasługiwały na uwzględnienie. Zgodnie z art. 78 ustawy, jeżeli wymagalność wierzytelności hipotecznej zależy od wypowiedzenia przez wierzyciela, wypowiedzenie jest skuteczne względem właściciela nieruchomości niebędącego dłużnikiem osobistym, gdy było dokonane w stosunku do niego. Pozwany zarzucił, że objęta żądaniem pozwu wierzytelność nie jest wymagalna, ponieważ wypowiedzenie umowy kredytu dłużnikowi nie było skuteczne. Zostało ono dokonane zgodnie z § (...) łączącej strony umowy, poprzez doręczenie na wskazany przez kredytobiorczynię adres, nie zostało jednak przez nią odebrane. W ocenie pozwanego klauzula zawarta w § (...) umowy odpowiadająca klauzuli, którą Urząd Ochrony Konsumentów i Konkurencji w dniu 17 sierpnia 2006 roku ujawnił pod nr(...) w rejestrze klauzul niedozwolonych, a zatem nie wiąże stron. Sąd Okręgowy na tle art. 479^{((43))}kpc wskazał jednak – powołując się na wyrok Sąd Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r., III SK 29/09 – że niedozwolone jest "zaskarżone" w powództwie konkretne postanowienie, konkretnego wzorca umownego, a nie abstrakcyjna możliwość wprowadzenia do obrotu gospodarczego niedozwolonego postanowienia. Rozpoznanie takiego żądania nie może być oderwane od jego przedmiotu i dotyczącej go ochrony sądowej. Wskazał Sąd I instancji, że wyrok uznający konkretną klauzulę za abuzywną nie staje się przepisem prawa materialnego, nawet jeżeli - z mocy przepisu szczególnego - uzyskuje rozszerzoną skuteczność (art. 479^{((43))} k.p.c.). Sąd Okręgowy przytoczył przy tym pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 7.10.2008 t., III ZP 80/08 OSNC 2009/9/118, zgodnie z którym rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479^{((43))} w związku z art. 365 k.p.c.) nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda - w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz ochrony interesów konsumentów - przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479^{((45))}§ 2 k.p.c. W ocenie Sądu I instancji oznacza to, że samo powołanie się na fakt, iż wobec innego przedsiębiorcy zapadło orzeczenie uznające stosowaną przez niego we wzorcu umownym klauzulę za niedozwoloną, nie jest wystarczające dla przyjęcia, iż analogiczne czy tożsame zastrzeżenie utraciło moc we wszystkich wzorcach umownych stosowanych przez inne podmioty. W konsekwencji dla uzyskania korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia pozwany powinien był wykazać istnienie przesłanek warunkujących uznanie wskazanej klauzuli w analizowanym stanie faktycznym za niedozwoloną, a to zgodnie z art. 385^{((1))} k.c. Pozwany ograniczył się jedynie do wskazania, że tożsama klauzula stosowana przez innego przedsiębiorcę, została ujawniona w rejestrze prowadzonym przez, nie wskazując na czym w niniejszej sprawie polega abuzywny charakter tego rozwiązania.

W konkluzji Sąd Okręgowy przyjął, że wypowiedzenie umowy kredytu dokonane zgodnie z § (...) umowy kredytu było skuteczne z dniem 29 marca 2010 roku co w konsekwencji oznacza, iż umowa kredytu została wypowiedziana po upływie 30 dni. Pozwany nie kwestionował wysokości należności głównej, która wynosi 71 017,14 CHF, natomiast odsetki zostały naliczone przez powodowy bank w wysokości zgodnej z (...) umowy kredytu. Nie uwzględnił przy tym Sąd I instancji zarzutu pozwanego, jakoby naliczanie odsetek w sposób wskazany przez bank narusza art. 5 k.c.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo w całości, zastrzegając pozwanemu zgodnie z art. 319 k.p.c. prawo powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na jego ograniczona odpowiedzialność wynikając z faktu ustanowienia hipoteki na stanowiącej jego własność nieruchomości, stosownie do wyniku procesu rozstrzygając o kosztach (art. 98 § 1 k.p.c.).

Przedmiotowy wyrok w całości apelacją zaskarżył pozwany, podnosząc następujące zarzuty:

1. Naruszenia prawa procesowego, a to art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nierozważenie w sposób wszechstronny materiału dowodowego i przyjęcie ad hoc braku abuzywności klauzuli niedozwolonej z paragrafu(...)umowy kredytowej bez dokonania analizy wpływu tego faktu na zasadność roszczenia, pomimo iż postanowienie stosowane przez Powoda w umowie kredytowej jest tożsame w swej treści z postanowieniem wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych;
2. Naruszenie prawa procesowego, a to art. 479⁴³ k.p.c., w związku z art. 365 k.p.c. i art. Art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c, poprzez przyjęcie, iż paragraf(...)umowy kredytowej wobec zbieżności z klauzulą niedozwoloną wpisaną do rejestru nie był wiążący wobec osoby wobec osób trzecich;
3. błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że względem dłużnika osobistego wypowiedzenie było skuteczne;
4. naruszenie prawa materialnego, a to art. 385¹ § 2 k.c. i 385³ k.c. w związku z art. 73 u.k.w.h. poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, iż paragraf 15 umowy kredytu wiąże Strony, w tym również Pozwanego jako dłużnika rzeczowego.

W konkluzji wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Strona powodowa wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie w całości.

Zarzuty apelacji koncentrują się wokół kwestii wpływu prawomocnego wyroku uznającego określonej treści klauzulę umowną za niedozwoloną, na stosunki umowne pomiędzy innymi podmiotami, niż strony postępowania przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wiążą się z prawidłową wykładnią art. 479⁴³ k.p.c. Zgodnie ze wskazanym przepisem wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2. Z zaprezentowanym w tej kwestii stanowiskiem Sądu Okręgowego nie sposób się zgodzić.

W ocenie skarżącego § (...) umowy kredytu z dnia 20 grudnia 2004 roku jest niezgodny z prawem i ujawnione zostało dnia 17 sierpnia 2006 roku pod numerem (...) w rejestrze klauzul niedozwolonych prowadzonych przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Dla należytego rozpoznania zarzutów apelacji przytoczyć należy pełną treść klauzuli umownej zastosowanej w umowie kredytowej, jak i treść klauzuli uznanej za niedozwoloną.

Paragraf 15 umowy kredytu z dnia 20 grudnia 2004 r. ma następującą treść:

„Zawiadomienie o wypowiedzeniu umowy kredytu i wymagalności zadłużenia, wezwanie do zapłaty będą wysłane przez Bank listami poleconymi za zwrotnym potwierdzeniem odbioru na adres Kredytobiorcy, określony w umowie lub zawiadomieniu o zmianie adresu. Odmowa przyjęcia przez Kredytobiorcę lub dwukrotna adnotacja poczty „nie podjęto w terminie” (awizo) wywołuje skutki doręczenia. Skutki doręczenia wywołuje również doręczenie pisma dorosłemu domownikowi. Bank pozostawia w aktach umowy pismo ze skutkiem doręczenia, jeśli Kredytobiorca nie zawiadomi Banku o zmianie swojego adresu i nazwiska, a wysłane zawiadomienie wróci z adnotacją „adresat nieznan” lub temu podobną”.

Natomiast pod numerem 918 w rejestrze klauzul niedozwolonych figuruje następująca klauzula:

„Zawiadomienie o wypowiedzeniu umowy przez (...) będzie wysłane listem poleconym na adres nabywcy, określony w umowie lub zawiadomieniu o zmianie adresu. Odmowa przyjęcia przez nabywcę lub dwukrotna adnotacja poczty „nie podjęto w terminie” (awizo) wywołuje skutki doręczenia. Skutki doręczenia wywołuje również doręczenie zastępcze,

określone w art. 138 i art. 139 kodeksu postępowania cywilnego, tj. doręczenie pisma dorosłemu domownikowi, administracji domu, sołtysowi lub dozorca domu. (...) pozostawia w aktach umowy pismo ze skutkiem doręczenia, jeśli nabywca nie zawiadomi (...) o zmianie adresu i nazwiska, a wysłane zawiadomienie wróci z adnotacją „adresat nieznanym” lub temu podobną. Zawiadomienie stanowi integralną część umowy”.

W tym miejscu należy stwierdzić, że o tożsamości treści klauzul umownych decyduje nie ich literalne brzmienie, lecz materialna treść ustalona w drodze wykładni. W sprawie niniejszej nie powinno budzić żadnych wątpliwości, że istotnie kwestionowany przez skarżącego § (...) umowy skarżącego jest tożsamy z postanowieniem ujawnionym pod numerem(...) rejestru UOKiK.

W ocenie Sądu Apelacyjnego prawomocny wyrok uznający postanowienie wzorca umowy za niedozwolone, od chwili wpisu do rejestru klauzul niedozwolonych wiąże - oprócz podmiotów określonych w art. 365 § 1 k.p.c. - wszystkie osoby trzecie, tj. zarówno konsumentów, jak i przedsiębiorców. Innymi słowy - skuteczność takiego wyroku rozciąga się także na innych przedsiębiorców, stosujących klauzule o treści materialnie tożsamej z treścią konkretnej klauzuli uznanej za niedozwoloną, pod rygorem sankcji z art. 58 kc (tak też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r., III SZP 3/2006, OSNP 2007/1-2). Kontrola wzorca umownego przeprowadzana na podstawie przepisów art. 479⁽³⁶⁾ k.p.c. – 479⁽⁴⁵⁾ k.p.c. ma charakter abstrakcyjny, jest dokonywana w oderwaniu od postanowień konkretnej umowy. Jej celem jest definitywnie wyeliminowanie niedozwolonych postanowień z obrotu, a więc także w stosunkach pomiędzy podmiotami, które nie były stronami postępowania przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Stosowanie wzorca uznanego za niedozwolony po dacie wpisu do stosownego rejestru jest więc zachowaniem bezprawnym.

Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego w przytoczonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku orzeczeniach Sąd Najwyższy nie wyraził stanowiska przeciwnego. W uchwale z dnia 7 października 2008 r., III CZP 80/08, OSNC 2009/9/118 Sąd Najwyższy zajmował się kwestią relacji skuteczności w rozumieniu art. 479⁴³ k.p.c. do powagi rzeczy osądzonej (art. 365 k.p.c.), dochodząc do konkluzji, że art. 479⁴³ nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda - w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz ochrony interesów konsumentów - przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Nie oznacza to, że konsument nie może skutecznie powołać się na ujawnioną w rejestrze klauzulę w toku postępowania, bez wszczynania odrębnego postępowania o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Stanowisko takie pozwala na uniknięcie sytuacji, w której konieczne byłoby prowadzenie kilku postępowań, z których każde musiałoby kończyć się identycznym rozstrzygnięciem merytorycznym. Natomiast wyrok z dnia 13 maja 2010 r., III SK 29/09 dotyczy ogólnych założeń modelu sądowej kontroli wzorca umownego i nie dotyka kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

W konkluzji uznać należało, że z mocy art. 58 § 1 k.c. § (...) umowy kredytowej jest nieważny, jako sprzeczny z prawem. Skoro strona powodowa nie dowiodła, że oświadczenie banku z dnia 23 marca 2010 r. doszło do dłużnika osobistego w taki sposób, że mógł się on zapoznać z jego treścią (art. 61 k.c.), to wypowiedzenie umowy kredytowej nie może zostać uznane za skuteczne. Bez znaczenia w tym zakresie jest postępowanie o nadania klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przeciwko dłużniczce osobistej. Wydane w tym postępowaniu postanowienie nie ma charakteru prejudykatu w sporze pomiędzy dłużnikiem hipotecznym a powodowym bankiem. W takim zaś wypadku dochodzona przez powodowy bank kwota zadłużenia nie jest wymagalna, skutkiem czego powództwo wobec dłużnika hipotecznego należało oddalić.

Mając powyższe rozważania na uwadze, orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Stosownej korekty wymagało także rozstrzygnięcie o kosztach procesu, którymi z uwagi na wynik postępowania (art. 98 k.p.c.) należało obciążyć przegrywającą stronę powodową (taryfowe wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika obliczone stosownie do wartości przedmiotu sporu – 7200 zł; opłata od pełnomocnictwa – 17 zł).

Rozstrzygając o kosztach postępowania odwoławczego zasądzone od strony powodowej na rzecz pozwanego kwotę 800 zł tytułem uiszczonej opłaty od apelacji (art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c.) oraz nakazano pobrać od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 15.729 zł tytułem opłaty sądowej od apelacji, od której pozwany był zwolniony (art. 113 ust. 1 u.k.s.c. przy zastosowaniu art. 98 k.p.c.).